

О.М. Мусієнко,
*Харківський інститут банківської справи
Університету банківської справи НБУ*

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ БАНКІВСЬКОГО ПОСЕРЕДНИЦТВА НА ІНВЕСТИЦІЙНОМУ РИНКУ

Організовуючи процес банківського інвестування, банки задовольняють економічні інтереси інвесторів (кредиторів) у короткотермінових активах, а позичальників у довготермінових і стабільних джерелах фінансування. Розвиток фінансових ринків, нових технологій, зростання конкуренції забезпечили банкам широкий спектр інструментів банківського інвестування. Сьогодні Україна має типовий фондовий ринок, що розвивається, постійно мінливий, а тому можливості для одержання надприбутків і ризик значних збитків. Одним із основних як у державних масштабах, так і на рівні кожного із суб'єктів ринку, є завдання щодо підвищення ефективності інвестиційного посередництва українських банків.

На сучасному етапі розвитку економічних відносин посередництво банків на ринку інвестицій не втратило свого значення, а лише змінило свої. Існуючі форми цього посередництва можна розподілити на три групи (рис. 1).

Рис. 1. Форми посередництва банківських установ на ринку інвестицій

По-перше, банки продовжують надавати традиційні послуги шляхом випуску на ринок нетрадиційних продуктів, здатних конкурувати з послугами небанківських посередників. При цьому банки мають значну інноваційну конкурентну перевагу. Створюючи нові продукти, вони можуть провести їх апробацію в неагресивних умовах із залученням клієнтів, які мають міцні довготривалі зв'язки з банками. Це значно знижує ризики фінансових втрат від впровадження нових продуктів і підвищує їх ефективність. По-друге, банки активно здійснюють інші посередницькі операції, виконуючи функції брокерів, довірчих керівників і професійних посередників ринку цінних паперів. І, по-третє, банки продовжують проводити традиційні інвестиційні операції.

Стійкість ринку цих послуг банків підтверджується збереженням стабільної частки, яку займає інвестиційний портфель в структурі їх активів при переважанні кредитного механізму участі у фінансуванні інвестиційних проектів. За даними Державного комітету статистики України, обсяг прямих

іноземних інвестицій в Україну у 2007 р. збільшився на 36,5 %, або на 7,882 млрд. дол., і на 1 січня 2008 р. складав 29,489 млрд. дол. Чистий приріст іноземного капіталу за 2007 рік складав 7,532 млрд. дол.: інвестори вклали 8,711 млрд. дол., вилучили – 1,179 млрд. дол. Обсяг прямих інвестицій із України за 2007 р. збільшився у 25,5 раза, або на 5,953 млрд. дол., і на 01.01.2008 склав 6,196 млрд. дол. Інвестиції з України в економіку інших країн світу в 2007 р. склали 6,007 млрд. дол. Сума кредитів і позичок, отриманих підприємствами України від вітчизняних банківських установ, на 1 січня 2008 року склала 4,2 млрд. дол.

Вищенаведені кількісні дані наочно показують, що роль банків на кредитному ринку інвестицій залишається дуже значною навіть в умовах його сек'юритизації. Але заперечувати деяке зниження значення інвестиційного посередництва банків все-таки не можна. На сьогодні накопичений достатній об'єм інформації про діяльність ринку позикового капіталу в умовах сек'юритизації, що дозволяє провести аналіз явищ, які пояснюються витісненням банків зі сфери інвестиційних відносин. Ці явища мають вельми тривожний характер. Саме звуження ніші банків і зростання конкуренції в рамках ринку інвестицій призвели до широкого розповсюдження практики так званого фондування, тобто фінансування інвестиційних проектів за рахунок короткострокових позик на ринку цінних паперів.

Під впливом спекулятивної спрямованості дій більшості гравців ринку фіктивного капіталу проблема короткострокових боргів не тільки не слабшала із зниженням ролі банків, але й посилилася, оскільки ринку цінних паперів властива висока волатильність. Банки, навпаки, стримують розвиток цієї негативної тенденції. Так, резервні кредитні лінії з метою рефінансування випусків цінних паперів розповсюджуються не тільки на комерційні цінні папери, але і на відносно короткострокові облігації, які використовуються у фінансуванні інвестицій.

Спекулятивна спрямованість фондового ринку продовжує наростати. І тут виникає дуже небезпечне явище, обумовлене саме послабленням ролі банків на ринку інвестицій – зниження ступеня ефективності подолання проблем асиметрії інформації. Практика довела, що, незважаючи на високий рівень автоматизації та інформатизації ринку цінних паперів, в його рамках неможливе таке вдале подолання ефектів помилкового вибору і недобросовісної поведінки, яке існує в рамках банківської діяльності.

Отже, останні фундаментальні економічні дослідження, спрямовані на вивчення сучасних ринків і зокрема ринку позикового капіталу, показали низький ступінь їх ефективності. Основні з пропонованих шляхів подолання даної ситуації поєднують посилення ролі державного регулювання і функцій посередників ринку позикового капіталу як інформаційних процесорів.